Jaar 1543

Maart 1543 - SAP 467 - Folio 33 -

Wat de onderstaande lijst eigenlijk in deze register van de resoluties doet, is mij niet duidelijk. We nemen hem over voor wat hij waard is.

De naervolghende zynde de dorpen ende heerlichede onder **de casselrie van Waestene** ende hoe vele mannen zy elc samen inden iiij c
C iiii xx viij sjaers – *188 per jaar*
De stede - xiiij - 13
Rebroucsche – xj - 11
Slutsebeke ghilde – ix – 9
Bussche ghilde – vij – 7

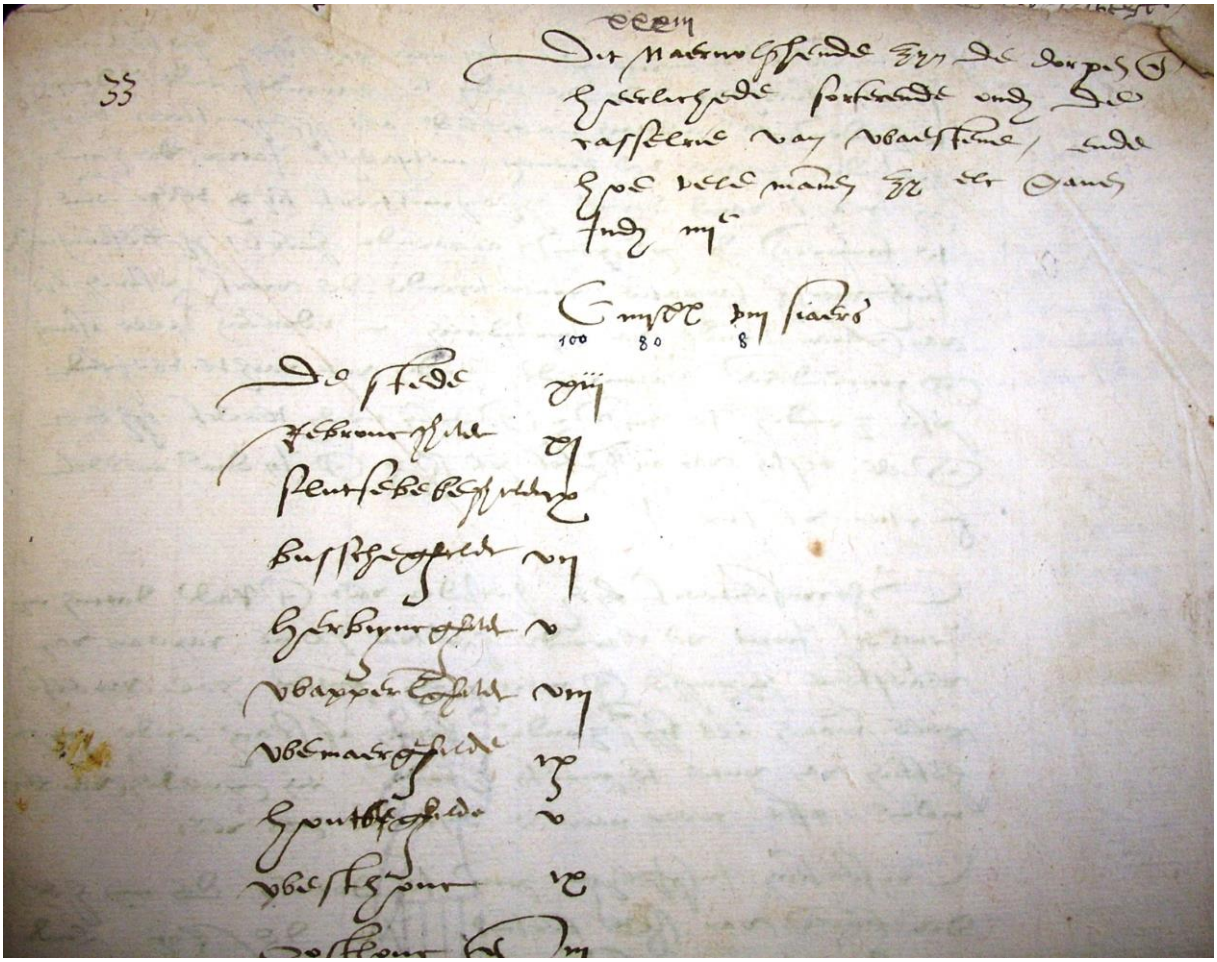

Herbrync ghilde – v – 5
Wappel ghilde – ix – 9
Wemaerghilde – ix - 9
Houtbe ghilde – v – 5
Westhove - ix – 9

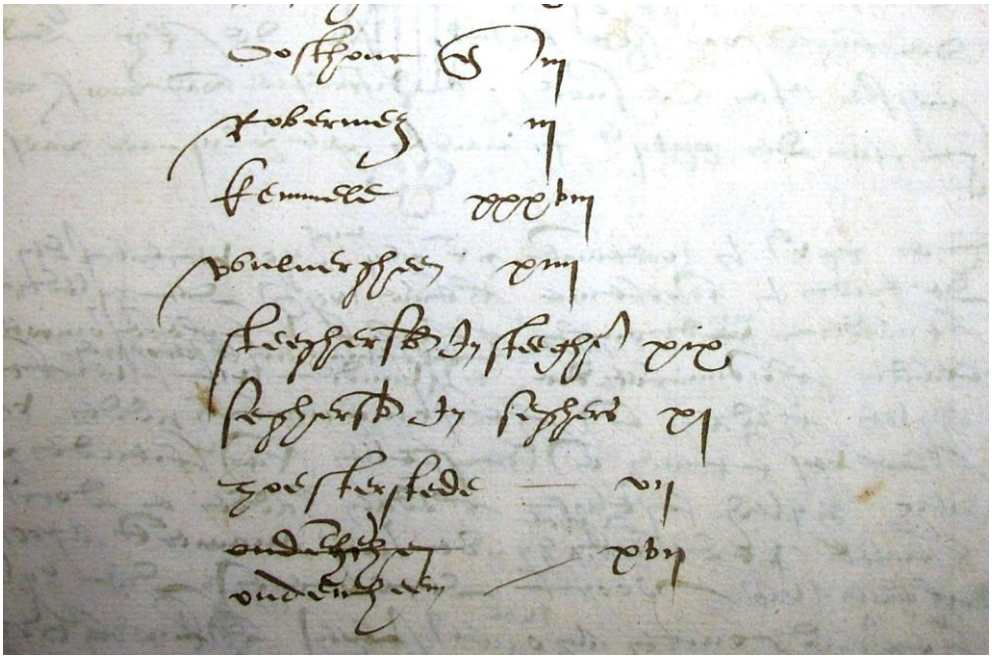

Oosthove – iij - 3
Robermes – iij – 3
Kemmel – xxxviij- 38
Wulverghem – xiii – 13
Steeghersten in Steegher – xix - 19
Segherst in seghers – xi - 11
Zoesterstede – vij – 7
Oudenheem – xvij – 17

27 maart 1543 - Garantie voor meester Adriaen Makeblyde – Resoluties – SAP 467

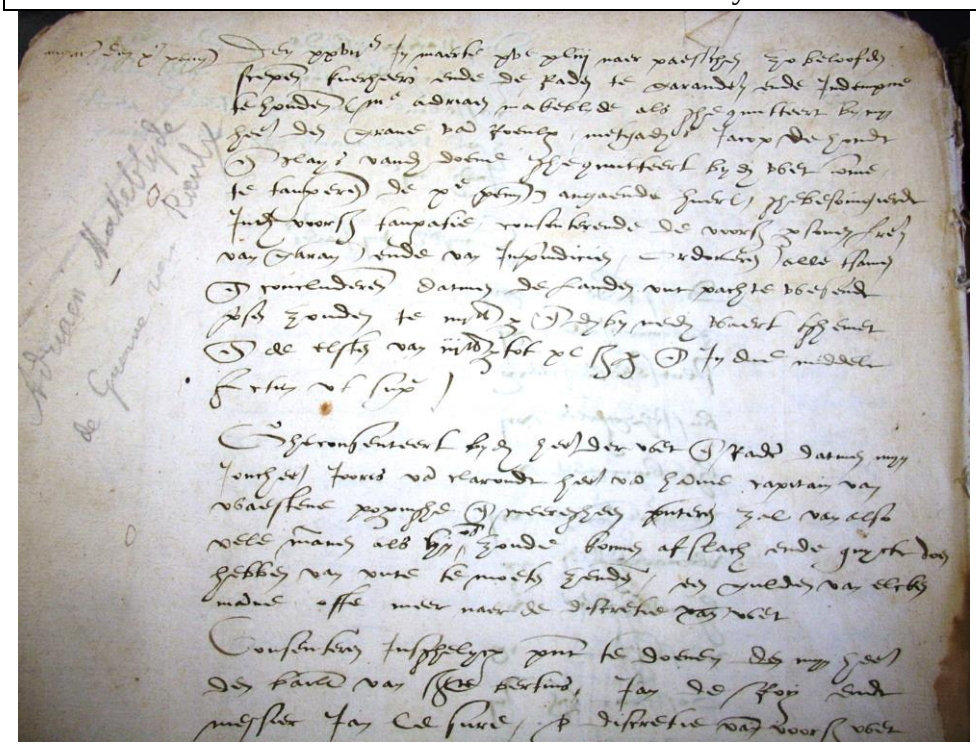

Den xxvij den in maerte xvc xliij naer paesschen zo beloofde scepenen, kuerheers ende de raden te garanderen ende indempne te houden meester **Adriaen**

Makeblyde als ghequitteert[1] by my heere **de grave van Roeulx**
metgaders **Jacop de Hondt ende Clays vande Doene** ghequitteert by de wet omme te tauxeren de xde peninck angaende huerlieden ghebesoingneert inden voorseyde - consenterende de voorseide personen frek van garan ende van impendicien –
ordonnerende alle tsamen ende concluderende dat men de landen vut pachte wesende persen zoude te iiij pond parisis ende de by meerwaert ghemet ende de elsten van iij pond parisis tot xc ende in den middele
Actum ut supra

Gheconsenteert byden heere der wet ende raden dat men myn joncheere **Joris van Clarondt** heere van Havine, **capitain van Waestene**, Poperinghe ende Meereghem
presenteren zal van also vele mannen als hy omme zoude kommen - afslach ende quycte doen hebben van vute te moeten zenden - een gulden van elcken manne ofte meer naer de discretie van de wet
Consenterende insghelycx present e doenen den mijnhere de bailliu van de St. Bertins, Jan de Roy, ende meester Jan Le Surie, ter discrete van de voorseide wet.
Actum den xxvij in maerte xvc xliij naer Paesschen

Ten xxvden – *25* - in wedemaent xvc xliiij-tich zo verclaerssen de raeden - in competente ghetale wegen –
dat zij lieden hemlieder androughen ghesaemlick gheresommeerd dander gheduutteerde ende … ende ghecotteerde vande wet –
twelcke zylieden ghedaen ende gherestingeert hadden van het upstrimen ende het stellen **vande thienden penninc** alzo zylieden tselve ghedaen hadden en dochten hemlieden reelick goet zynde inde maniere alzoot ghedaen was –
voort decrarerende dat zylieden hemlieden androughen alzo wel als scepenen ende kuerheers deden tgheheesche – tghebesoingneerde ende dat met de soltet cuer gherum zoude metgaders de declaratie van …
alzo tselve in gheschrifte ghestelt es – twelcken hemlieden van woorde te woorde gheleesen was ten selvene daghe
actum ut supra

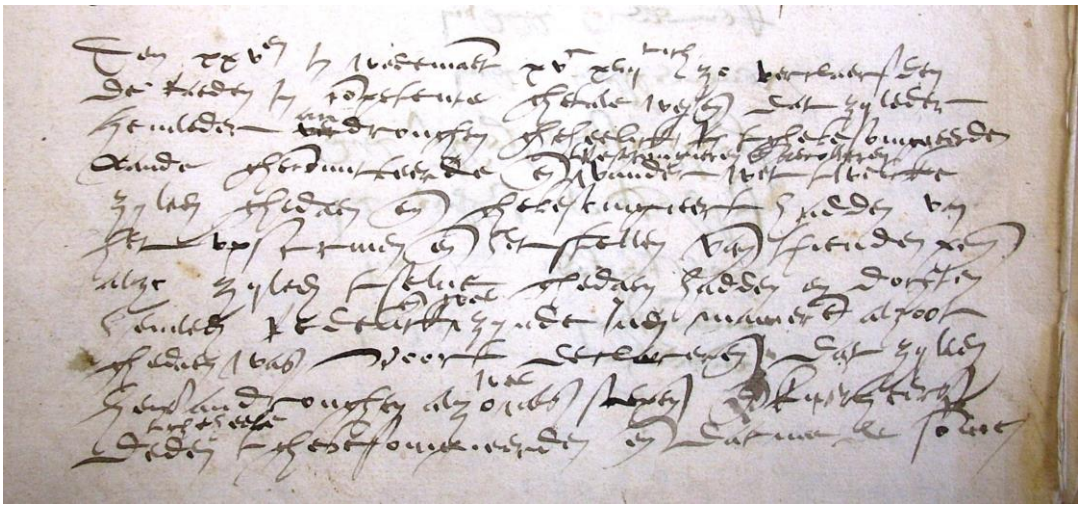

[1] Quiite = WNT : — Het meest gebruikt in het mv. (veelal in den dualis), in den zin van: niets meer van elkaar te vorderen of met elkaar te verrekenen hebben, inz. in den handel of in kampspelen.

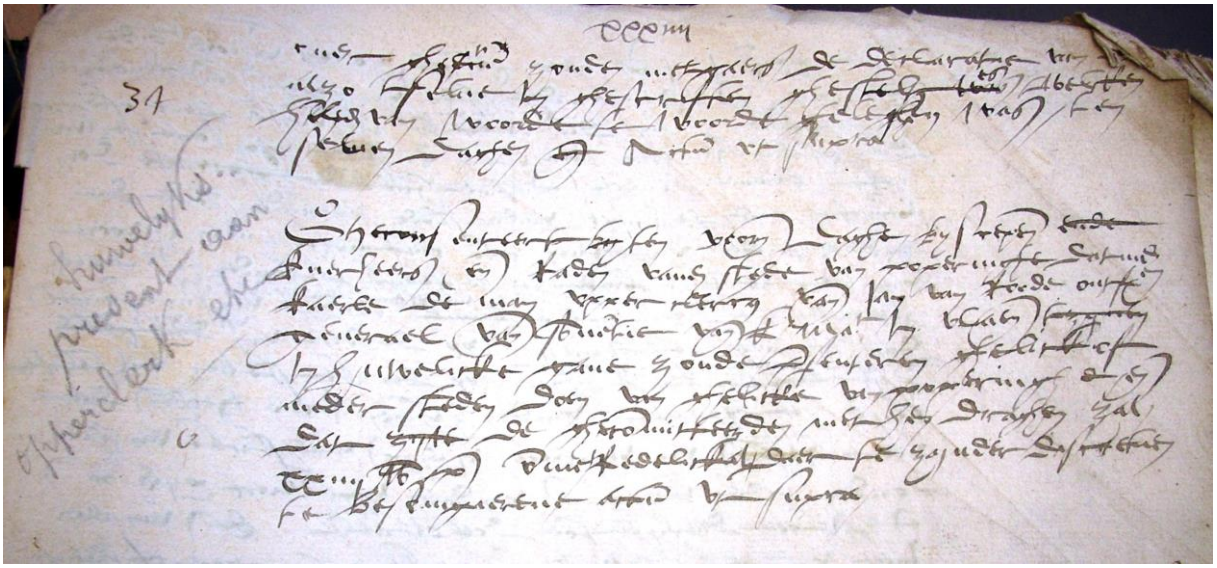

25 juni 1543 - Present aan de opperklerk Karel Deman – Resoluties – SAP 467

Gheconsenteert ten voornoemd daghe by scepenen, kuerheers ende raden vanden stede van Poperinghe dat men **Kaerle Deman,** opperclerck van **Jan de Roode**, ontfangher generael van de administratie van zijne majesteit in Vlaenderen in huwelicke gave zoude presenteren - ghelick of ander steden doen - van ghelicke van Poperinghe
ende en dat de gheconmmitteerde met hem draghen zal xxiiij – *24* - pond parisis omme reedelicke daer te za ner *(?)* discretien te besoingiereene
Actum ut supra

20 september 1543 – Strycken van ’t laken – Resoluties A

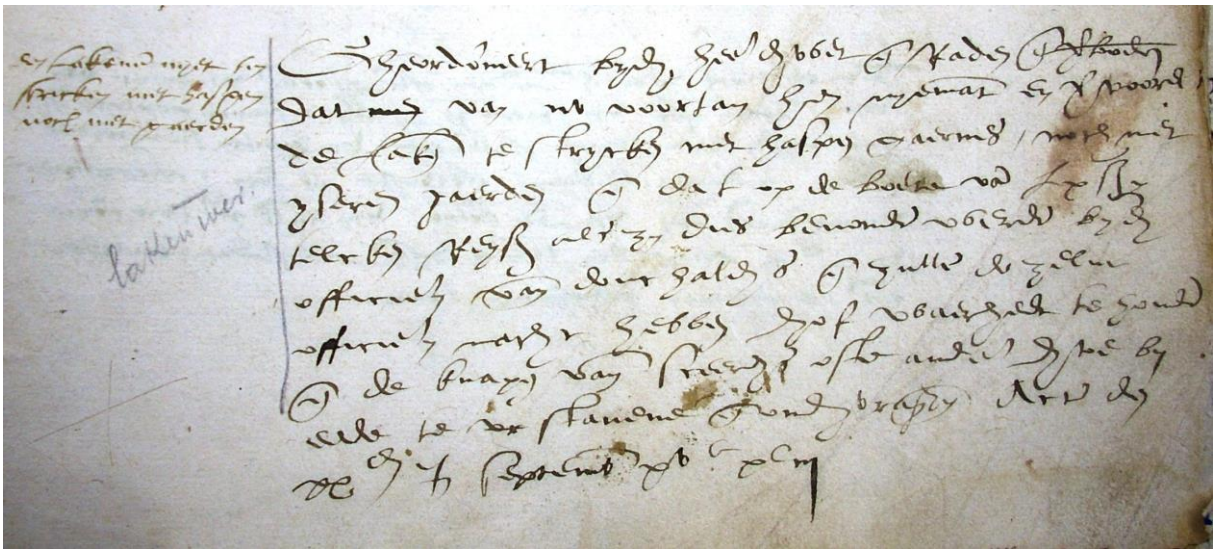

Gheordonneert by den heere ende wet ene raden dat van nu voortan
hem nyemant en vervoordere de lakenen te strycken met haspen gaerne noch met yseren gaerden
ende dat op de boete van lx schele t’elcken reyse als zy dies bevonden werden byden officieren van den douchalders ende zullen dezelve officieren macht hebben daerof waerheet

te houden ende de knape van de sceerders ofte andere daertoe by eede te stavene zonder vragen
Actum den xxde in september xvc xliij

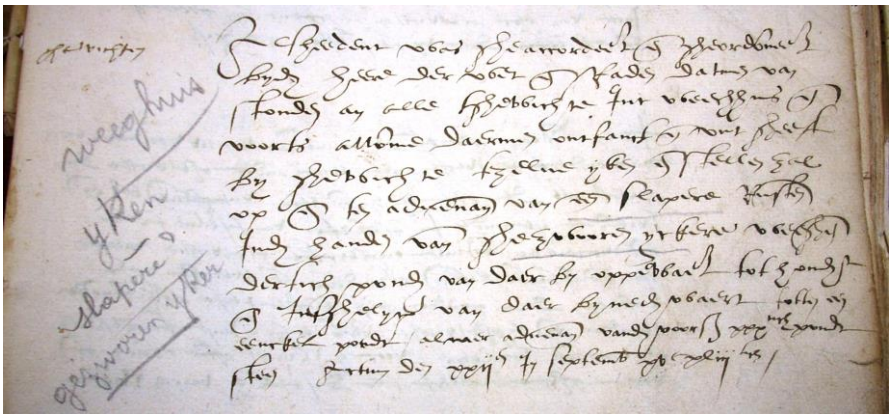

22 september 1543 – **Het ijken van de gewichten** – Resoluties A

Item heedent was gheaccordeert ende gheordonneert byden heere den wet ende raden
dat men van stonden an **alle ghewichten int weechhuus**
ende voorts allomme daermen ontfanghen ende vutgheeft by ghewichte
tzelve yken ende stellen zal op ende ten advenante van **de slapere** rustende inde handen van de ghezwooren yckere **weechende dertich ponden** van daer by oppewaertgs tot hondert ende insghelijckx van daer by neerwaerts totten een enckel pont alnaer advenante vanden voorschreven xxxtich pondt steen
Actum den xxijde in september xvc xliij tich

In 1543 was er dus ook al een weeghuis of een waag te Poperinge waar men vooral boter en hop woog. De ijker had de 'slaper' bij hem thuis. Deze slaper was het referentiegewicht waaraan alle gewichten dienden te beantwoorden en bedroeg in Poperinge een gewicht van 30 ponden. Op dezelfde dag werd ook de volgende ordonnantie gepubliceerd.

22 september 1543 – **Yken van de gewichten** - Resoluties A - SAP 467

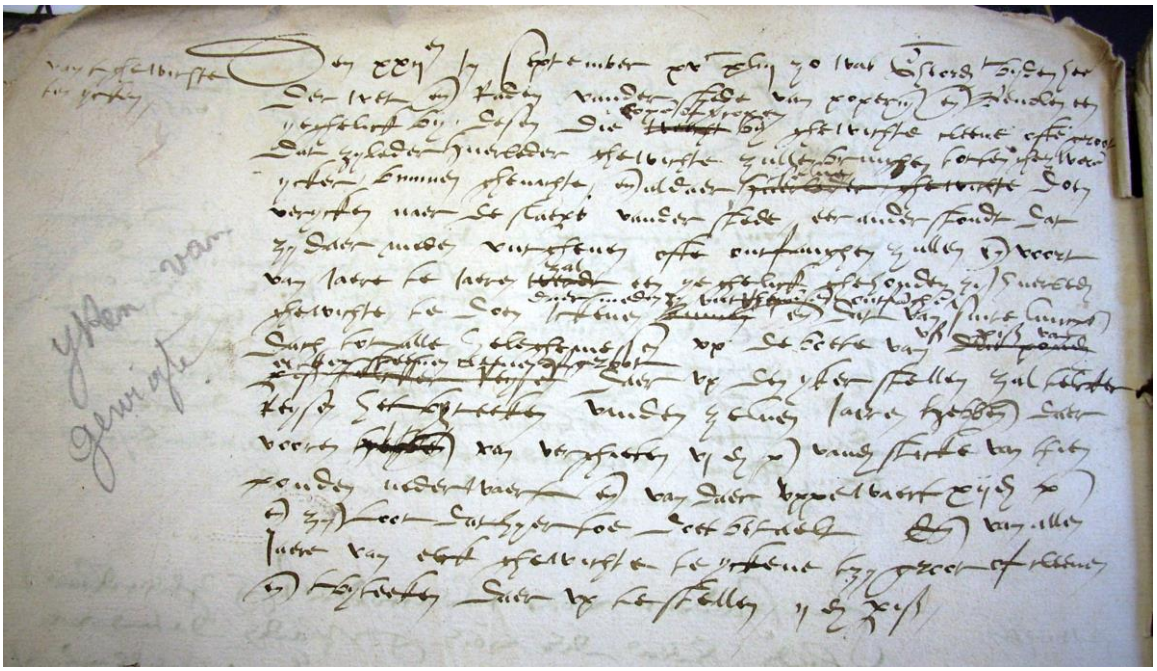

Den xxij in september xvc xliij
Zo was gheordonneert byden heeren en de wet ende raden vanden stede van Poperinghe
ende bevolen eenyeghelicken bij desen die coopen ofte vercoopen by ghewichte,
cleene ofte grootte,
dat zijlieden huerlieden ghewichte zullen bringhen totter ghesworen ycker binnen ghenachte [2]
ende die daer doen verycken naer de slaeper van den stadt,
eer ander stondt dat zij daermede vutgheven ofte ontfanghen zullen
ende voorts van jaere te jaere zal een eygehelicken ghehouden zijn huerlieden ghewichte te doen ickenen, daermede zy vutgheven ende ontfanghen
ende dat van sinte luycx dch tot aller heylighmesse
op een boete van v schelle parsiis daer op den yvker stellen zal telcker reyse **het byteeken** vanden zelve jaere hebbende daer vooren van verstreten vi deniers parisis vanden sticke van thien ponden nederwaert ende van daer upperwaert xij deniers parisis
ende zyn loot dat hyer toe doet betaelt
ende van alle jaere van elck ghewichte te yckene tzy groot of cleene ende tbyteeken daer up te stellen ij deniers parisis

22 september 1543 - Den xxij in september xvc xliij – SAP 467

Zo was gheordonneert byden heeren en de wet ende raden vanden stede van Poperinghe
ende bevolen eenyeghelicken bij desen **die coopen ofte vercoopen by ghewichte**,
cleene ofte grootte,
dat zij lieden huerlieden ghewichte zullen bringhen totter ghesworen ycker binnen ghenachte *(genachte : rechtsdag)* ende die daer doen verycken naer de slaeper van den stadt,
eer ander stondt dat zij daermede vutgheven ofte ontfanghen zullen
ende voorts van jaere te jaere zal een eygehelicken ghehouden zijn huerlieden ghewichte te doen ickenen,
daermede zy vutgheven ende ontfanghen
ende dat van sinte luycx dach tot aller heylighmesse
op een boete van v schelle parisis daer op den ycker stellen zal telcker reyse **het byteeken** vanden zelve jaere hebbende daer vooren xij, verpfreten vi en x vander sticke van thien ponden nederwaert ende van daer upperwaert xijde up en zyn loot dat hyer toe doet betaelt
ende van alle jaere van elck ghewichte te yckene tzy groot of cleene ende tbyteeken daer up te stellen ij deniers parisis

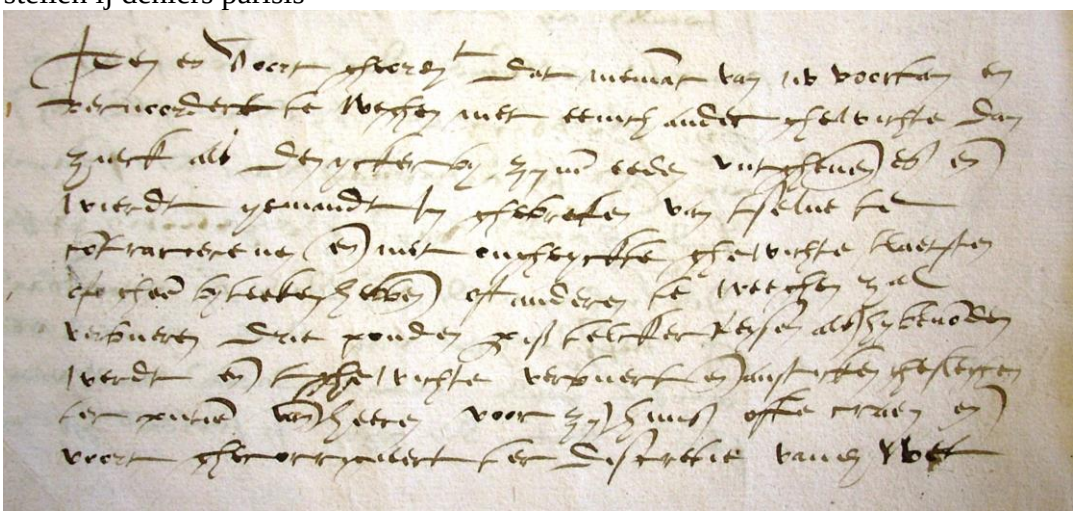

[2] *Ghenachte = gerechtsdag*

Item es voort gheordonneert dat niemant van nu voortan en vervoordert te weghen **met eenich ander ghewichte** dan zulck als den ycker by zyne eede vutghevende es
ende wierdt yemandt in ghebreken van tselve te contrarierende ende met ghelycke ghewichte tlaetsten ofte gheen byteeken hebbende oft andere te weeghen,
zal verbueren drie ponden parisis telcker reyse als hij bevonden werdt ende tghewichte verbuert ende an stucken ghesleghen
ter presentie vande heeren
voor zijn huus ofte craem ende voort ghecorrygeert ter discretie vande wet

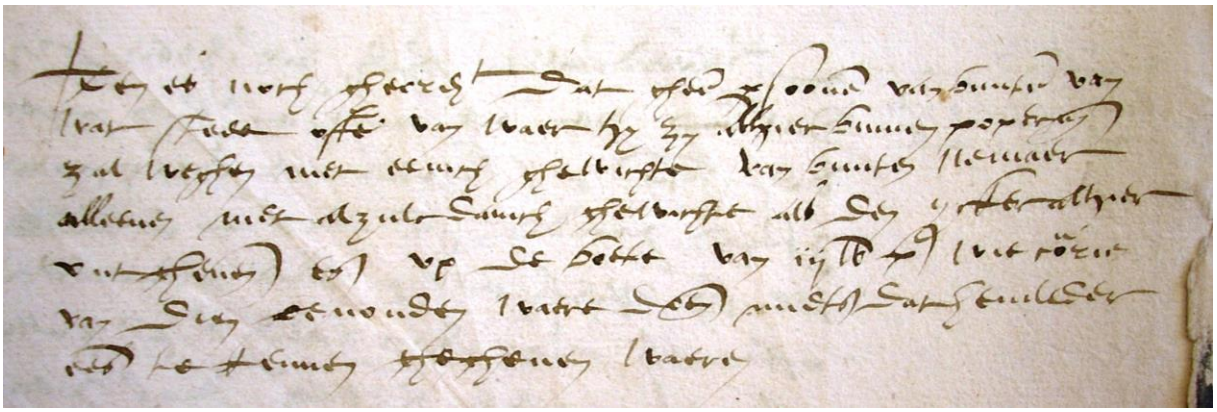

Item is noch gheordonneert dat dat gheen persoone van buuten van wat stede ofte van waer hij zij, alhier binnen Poperinghe zal weghen met eenich ghewichte van buuten
nemaer alleenelick met alzulckdanich ghewichte als den ycker alhier vutghevende es
op de boete van iij pond parisis met correctie van dien bevonden waere doende
metgaders dat hemlieden es te kennen ghegheven waere

De butter-, caes en fruytmarkt – SAP 467 – Folio 35

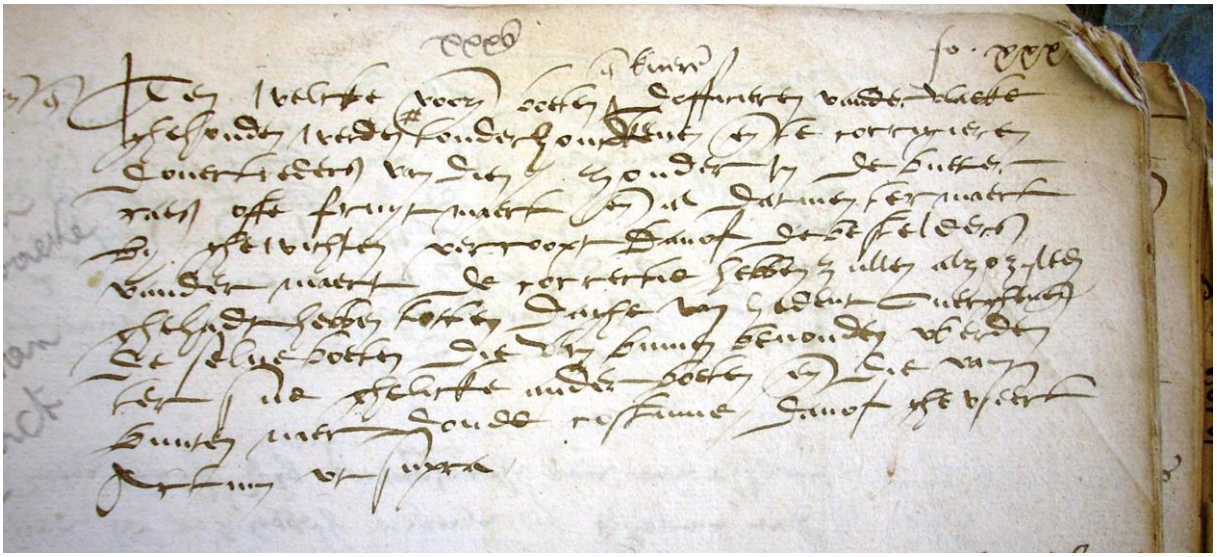

Item welcke voornoemde boeten ende bueren, d'officieren vande waeke ghehouden werden t'onderhouden ende te corrigieren d'overtreders van dien
*bij*zonder in de butter, caes ofte fruyt maert ende al datmen ter maert by ghewichten vercoopt danof de bestelders vander maert de correctie hebben zullen

alzo zylieden ghehadt hebben totten dache van hedent
overghevende de selve boeten die van binnen bevonden werden ter sue ghelicke ander boeten ende die van buuten naer doude costume danof gheuseert
Actum ut supra

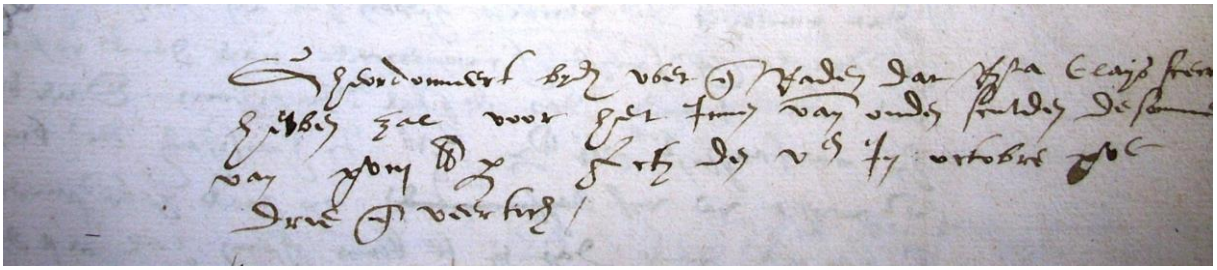

Gheordonneet byden wet ende raden dat relicta **Clays Scerrier** hebben zal voor het innen vande ouden sculden die somme van xviij pond parisis
Actum den vden in octobris xvc drie en veertich

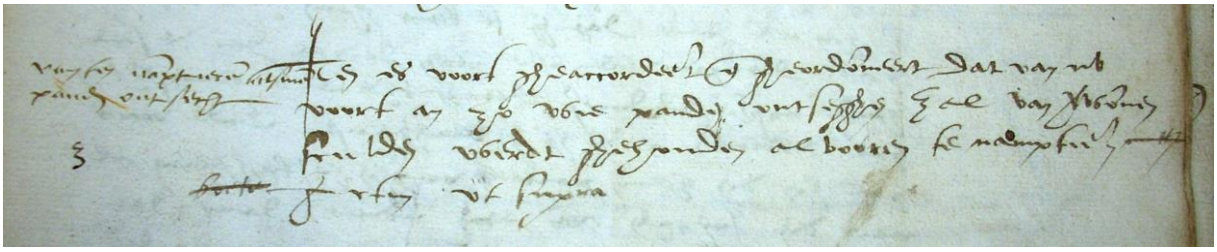

Van ten captuere als men panden ontsterft

Item es voort gheaccordert ende gheordonneert dat van nu voort an zo wie panden ontsegghen zal van verwonnen sculden werde ghehouden al vooren te naemptiseren[3]
Actum ut supra

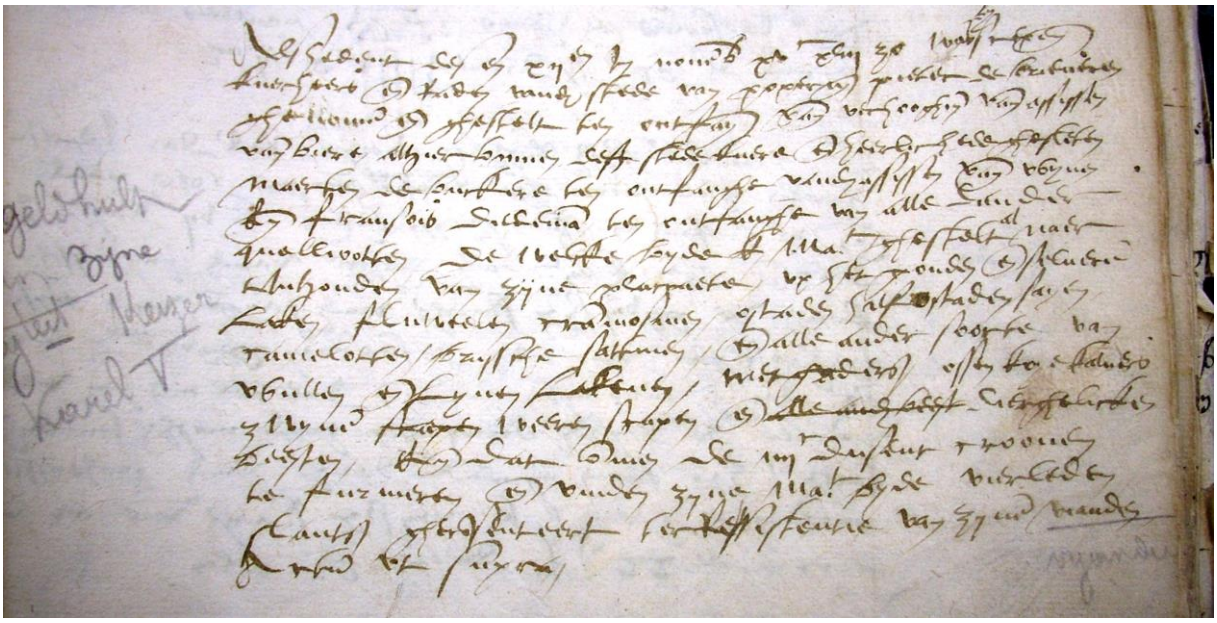

[3] Namptiseren = nampteren = WNT = *Een eischer voorloopig bevredigen*. – Daarbij werd het verschuldigde bedrag in pand gegeven op de greffie van de stad.

12 november 1543 – Nieuwe accijnsen van de vier leden – SAP 467 - Resoluties A

Als hedent desen xij de in november xvc xliij
Zo was by scepenen, kuerheers ende raden vander stede van Poperinghe
Pieter Descritutre
ghecommen ende ghestelt ten ontfanghen van **de verhooghinghe van de assissen vande biere** alhier binnen dese stede, kuere ende heerlichede ghesleten,
Maerten Debuckere ten ontfanghen van **de assyssen van de wynen**
ende **Francois Diedeman** ten ontfangher van alle dander *quallivotten*,
de welcke byde majesteit ghestelt naer d'inhouden van zijne placcaeten
up het gouden ende silvere laken, fluwelen cramosinne[4], ostaden[5], halfostaden, sayen, camelotten[6], brussche sattinnen[7], ene alle ander soorte van wullen ende lynen lakenen, metsgaders ossen, koeye, kalvers, swynne, scapen, oieen scapen ende dierghelicken beesten ende dat omme de **iiijc dusent croonen** te furnieren
ende van den zyne majtesteit byde vier leden slants gheconsenteert ter resistentie van zyne vianden
Actum ut supra

Poperinge kreeg dus naar aanleiding van de oorlog van Karel tegen Frankrijk, bijkomende belastingen op het verkochte bier en de wijn en daarnaast nog op de textielindustrie. Daarnaast werden ook de 'beesten' belast.

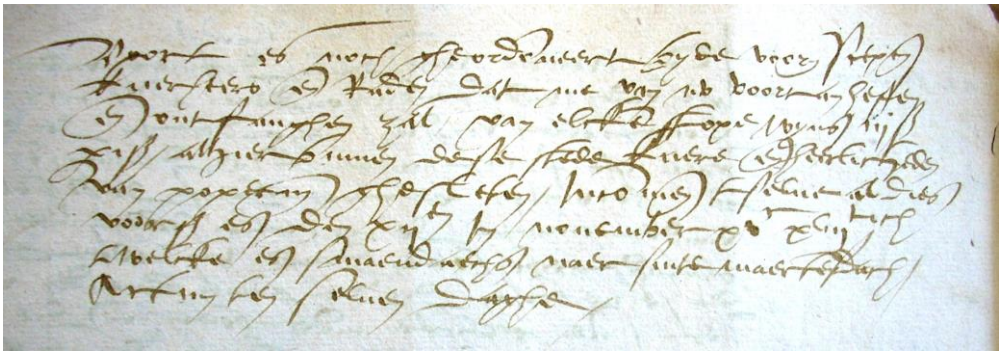

20 december 1543 – Resoluties A

Voort es noch gheordonneert by de voornoemde schepenen, kuerheers ende raden dat men van nu voortan heffen ende ontfanghen zal **van elcke stope**

---

[4] Cramosine = dCrommosin = WNT : CRAM(M)OSIJT, znw. o. Van *fra. cramoisi*; *ofra. cramoisin*; zie Vercoullie 120 en vgl. kermes (3, 1369).
↪*Karmozijn, van rood fluweel*, ouder ndl. *cramezijn* (*Geschiedz.* 1, 221). *Kil.* karmesijn, karmesijnen kleed, vestis purpurea, ostrina, coccina, *vulgo* carmesinum;
[5] Ostade = WNT : *Vervaardigd uit de met "ostade" aangeduide stof, stamijnen* (?).
Eenen blauwen fluweelen mantel …; noch een **ostaden** mantel zwart gheboort met sawijn camelaut, *Ann. Em.* 15, 274 (*a.* 1500), Vlaanderen, 1500.
[6] Camelot = WNT : camelot, camelaut, cammelot), znw. o. Van *ofr. camelot*; *mlat. camelotum* (ook *camalaucum* en *camelinum*).
↪Benaming van *eene stof van kemelshaar gemaakt*. Soms is zij ook met zijde doorwerkt, en komt zij in vereeniging voor met kostbare stoffen, *halfzijde*.
[7] sattine = WNT : Satijn = *satijn.* Ontleend aan *fr. satin.*
↪ Gekeperde stof, waarbij de bindingsknoopen zooveel mogelijk over de oppervlakte verspreid liggen, atlas; bepaaldelijk een zijden of halfzijden zeer glanzige stof van dien aard.

wyns iij schele parisis alhier binnen dese stede; keure ende heerlichede van Poperinghe ghesleten,
incommende tselve aldaer voorschrevne es
den xij de in november xvc xlijj tich twelcke es smaendaeghs naer sinte maertensdach
Actum ten selven daeghe

20 december 1543 – Verhuring Coppernolle – SAP 467 - Resolutien A

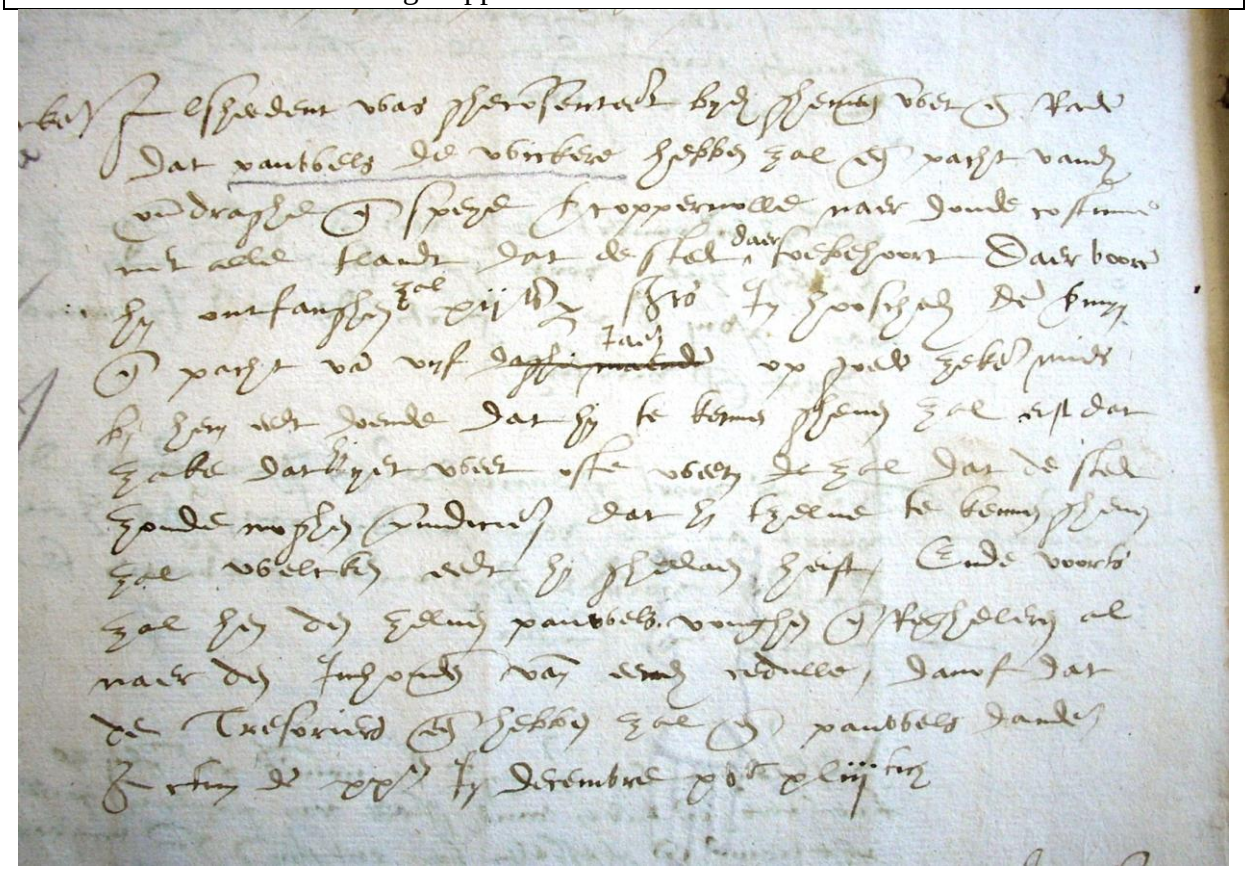

Als hedent was gheconsenteert byde ghemeenen wet ende raeden dat **Pauwels de Wickere** hebben zal den pacht vande overdraeghe ende speye **tCoppernolle** naer doude costume met alle tlandt dat de stede daer toe behoort
daervooren hij ontfanghen zal **xij pond parisis tjaers** in hooschen de prys ende pacht van vijf jaeren op goede zeker
mids by hem eet - *eed* - doende dat hij te kennen gheven zal - est dat zake dat hy yet weet ofte weten en zal dat de stede zoude moghen *verminderen* –
dat hy tzelve te kennen gheven zal - welcken eedt hy ghedaen heeft –
ende voorts zal hem den zelven Pauwels voughen ende regleren al naer de inhouden van eenen cedulle danof dat de tresorier deene hebben zal ende Pauwels dander
Actum de xx in decembre xvfc xliij tich

20 december 1543 – Jan Metsu in ’t leger - Resoluties

Gheordonneert byden ghemene wet ende raeden dat **Jan Metsu** hebben zal voor zijn sallaris met twee peerden ende een halfven waghen ghezyn hebbende c vij daghen inden dienst van zijne koninklicke majesteyt -
inden leghere vanden ynghelssche boven de xxviij pond parisis sdaechs vanden gayge vanden keyser in hooschede voor al de somme van xxxvij pond parisis

Item boven al dat hy ontfanghen heift dus zal men hem vuldoen van alle de daghen diemen hem zoude moghen sculdich ende tachten zyn boven *tginende* dat zy vanden inghelssche ontfanghen hebben te xiiij schele parisis sdaegs voor elc peert
Actum de xxste in december xvc xliij

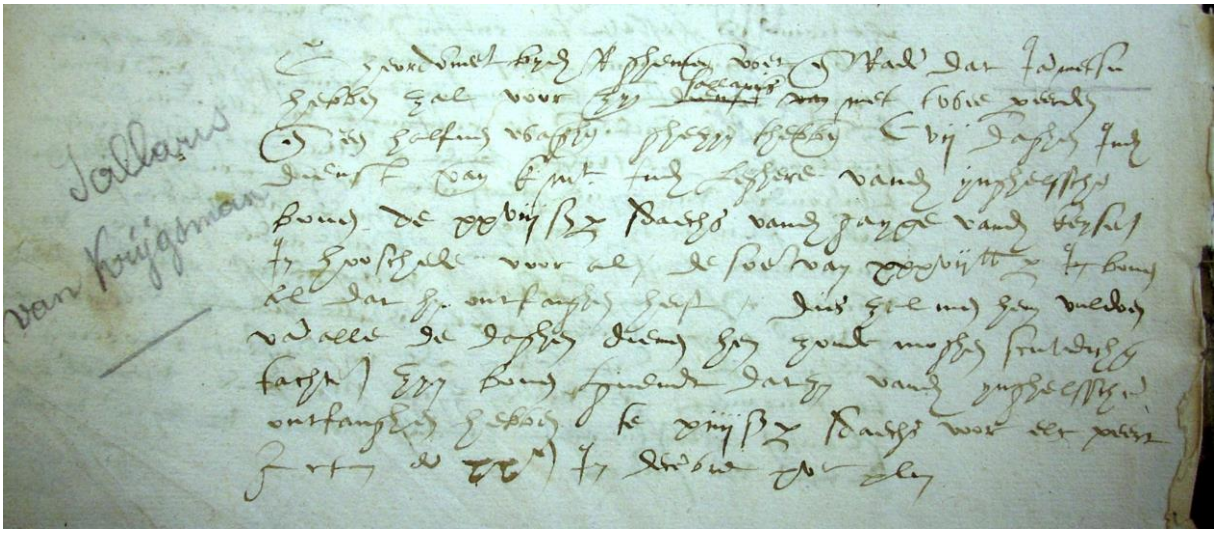

Folio 36
Item es voort gheaccordeert byden zelven wet ende de raden dat **Jacop de Bree** te vreden zyn zal met ghuend dat hy ontfanghen heift vanden stede ende voor tpeert ende waghen vanden stede mids datmen hem volghen zal zyn porcie voor twee peerden te xiiij schele parisis sdaeghs elc peert van also vele alsmen hemlieden noch sculdich ende tachter es
Actum de xxde in december xvc xliij

Controlleur

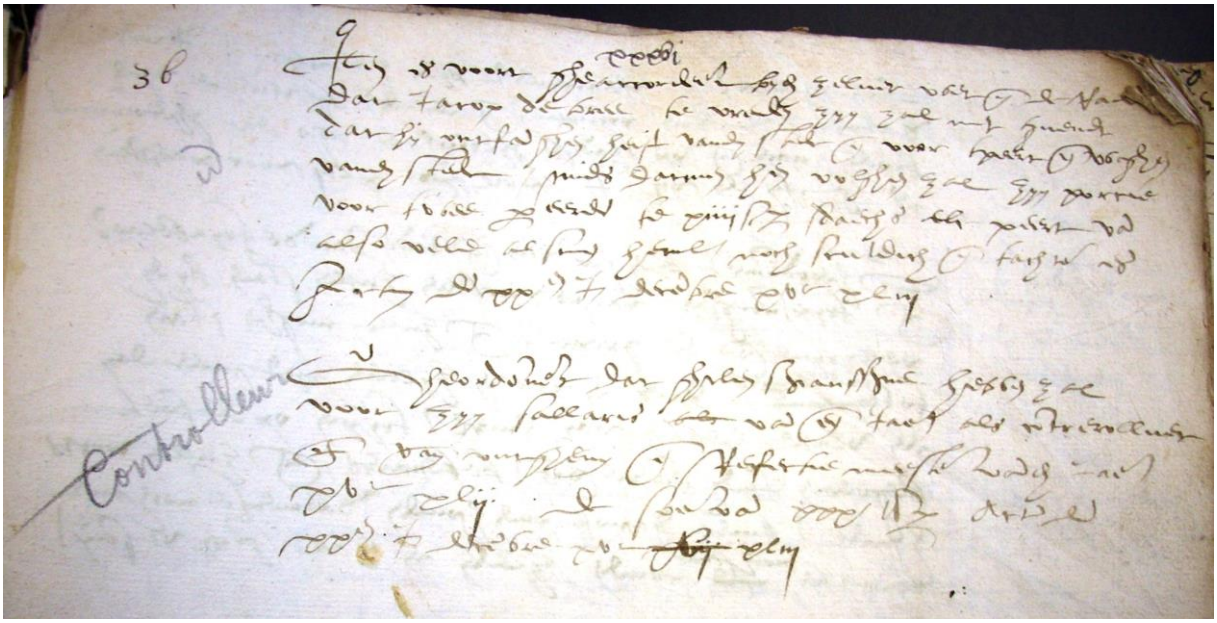

Gheordonnert dat **Ghilen Fransschine** hebben zal voor zijn sallaris als van de jare als controlleur ende van vutgheven ende refectiemeester den jare xvc xlij – *1543* - de somme van xxx parisis
Actum den xxde in december xvc xliij

Gheconsenteert byden wet ende raden dat **Clays Foucke** hebben zal in hoofstede voor dit jaer xi pond parisis zonder prejucidie van de toecommende jare ende dat omme dieswille dat thoudt duer es
Actum den xxiij in december xvc xliij

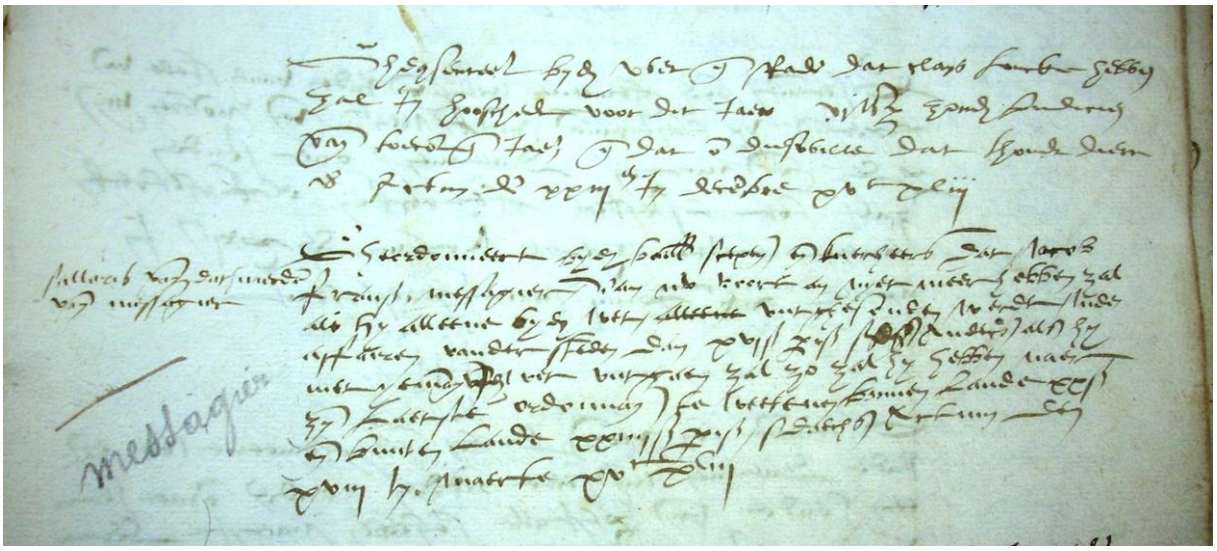

1543 – Pest en onkosten – De bezittingen van het Gasthuis

De gasthuismeesters doen ten jare 1543 een register opmaken van de hospitaal goederen door de eerweerden heer M. De Lopere, kapelaan vn het Sint Vincentius altaar in de O.L.Vrouw kerk. De heren Christiaen de Berch, Frans Moenaert en Ghelin Hazebaert waren toen de bestuurders van het gasthuis.
Over de renten zullen we het niet hebben, we gaan alleen even in op de andere bezittingen. Daarbij waren er verschillende kleine stukken land of stukken van hofsteden waarvan ze een pacht trokken.
Die stukken lagen zo wat overal in Poperinge. In de **Yperstraete** *hadden zij 14 schellingen rente op een hofstede aan de* **Meesenstraat** *balie. Aan de uiteinden van een aantal inkomende straten, stonden vroeger te Poperinge 'barelen' of 'balies' waar men tol moest betalen voor het inbrengen van bepaalde ware en blijkbaar stond er ook één waar de Mesenstraat – nu de Prof. Dewulfstraat, begint.*
Ook op **de Coutere** *– kort bij het nonnenklooster dus had men grondrechten op 27 roeden land – aan 3 pond per jaar.*
Maar ook in de **Ghervelgatstraat** *– momenteel de Veurnestraat -* had men rechten en in de Corte Ghervelgatstraat *- waarschijnlijk het eerste deel van de Doornstraat – had men een hofstede van 46 roeden groot.*
Wat in de **Gasthuisstraat** *stond, interesseert ons ten volle, aangezien dit de belangrijkste locatie van het Gasthuis was. Daar stond er ten eerste een* 'hofstede' groot 43 roeden.
Daar naast was er '1 lyne 16 roeden erve ende cateilen daar de capelle, cloostre ende husynghe dat de zusters bewoonen, de poorte, beyaert, vierscaere ende vrauwe camere op staen.
Met de Beyaert werd het passantenhuis bedoeld en met de 'vierscaere' de kamer waarin de 'officiële vergaderingen' plaats vonden.
En daar naast op 2 lijnen 4 roeden land, stond de 'siecke camere, de koeken *(keuken)* de scuere ende de meuren'.

Verder was er in de Gasthuisstraat nog een huis eigendom van het gasthuis dat ‘de Clocke’ *werd genoemd, de helft van een hofstede groot 24 roeden en een ‘huuzeken onder ’t gasthuus’.*
Maar ook in de **Noortstraete** *– het deel van de huidige Gasthuisstraat tussen Skindles en de Duinkerkestraat - had men twee renten op een hofstede en een hofstede groot 11 ½ roeden waarvoor men 40 schellingen 10 deniers pacht kreeg.*
En in de aansluitende **Hondstraat** *had men ook nog een hofstede van 12 roeden.*
In de **Elzenbruggestraat** *– de huidige Deken De Bo – laan – had men een hofstede groot 10 roeden en een rente van 2 schellingen parisis op een hofstede ‘genaemd de potterie op een bilc daer de schotterie van de handsboghe plach te schietene’.*

Op de boerenbuiten had men gronden in de Oosthoek – genaamd ‘den sypputs’, maar ook 1 vierendeel 5 roeden lands en nog eens 3 vierendelen elstland aan de Romboutsdreve.
Maar op de andere hoeken had men ook gronden; zowel in de Haeghebaerthoek, de Lyssenthoek, de Wipperhoek, de Scoudemontshoek, de Peiselhoek, de Hamhoek en de Eeckhoek.
Maar vooral in de Helhoek lagen verschillende stukken grond en houtpartijen.
Daarbij worden een aantal gronden benoemd, zoals 2 gemeten 20 roeden elst genaemt de Kesghieteren, een elstland gelegen aan de Gasthuusdreve, een elstland ‘genaemt de Ruddere’, één ‘genaemt de Louwinnenelst, één genaemt de Catstal en één de Bierremanswal.
En er is ook een elstland ‘in den Helleketele aen ’t elst genaemt Satlizer’.
Ook in het leen van **het Zwynland** *had het Gasthuis verschillende gronden liggen.*
Daarbij was 42 roeden land ‘aen 4 pond parisis ’s jaers ligghende in een meulenwal waer de meulen op staet’. Verder vinden we daar10 gemeten 2 lijnen 56 roeden elst genaemt Lobbinswal en 22 gemeten 1 lijn elstland ‘waeraf 9 gemeten in Poperynghe genaemt Staliserelst.
Verder valt het nog op dat men in de **Hamhoek** *een hofstede en 11 gemeten 16 roeden land heeft bij ‘*de Crombekestraete’ *gebruikt door de moeder en de religieuzen van het Gasthuis zelf.*
Ook buiten Poperinge heeft men grond- of pachtrechten, zoals in Watou, Proven, Crombeke, Westvleteren, de Clytte, Vlamertinge en Westouter.

Bij dit alles was de oorlog nooit ver weg. De keizer heeft af te rekenen met de hertog van Cleve, maar ook met de Muzelmannen en ook de ‘vrede’ tussen de keizer Karel en de Franse koning was al lang weer verbroken.
De oorlog met deze laatste was tamelijk kort bij de Poperingse deur en in zijn kroniek vertelt **Adriaen van Meerbeek** *ons het volgende:*
Daer en tusschen en hielden de Franchoisen ende Nederlanders niet op van de oorloghe ter zee: maer de Franchoisen hadden het te quaet, omdat de Nederlanders – die veel schepen hadden – de Franchoisen niet ongheqauelt en lieten.
Want inde maent mey waren de Nederlands met thien gehwapende schepenen in de havene van Bourbeaur gekomen ende namen seventhien schepen gheladen met wijn ende andere coopmanschap die na Normandien souden ghevaren hebben ende brochten de selve in zeelandt, stekende alle d’andere in den brandt – bengende ooc grooten roof van eht landt in de schepen.